

Marija Konopnicka.

Vojeslav Molè.

lavnostnim dnem, ki jih obhajajo leto za letom Poljaki v spomin svojim duševnim velikanom, se pridružujejo žalobne svečanosti. Stoletnicam Mickiewicza, Słowackega, Chopina slede pogrebi Wyspiańskiego, Orzeszkowe, Konopnicke. Nepojmljivo se glasi, da Marije Konopnicke ni več med živimi. In vendar je morala tudi ona, ki je pela o življenju in o veri vanje, oditi v pokrajine, odkoder ni vrnitve. Za njo pa je ostalo delo, ki bo živelo, dokler bo živel poljski narod.

Marija z Wasiłowskich Konopnicka, rojena 1846. leta v Sienińtkah, ni živela brezskrbnega življenja. Zgodaj je bila prepuščena sama sebi in šele kot mati je mogla izobraževati obenem s svojimi otroki tudi svojega duha. Tridesetletna je začela priobčevati svoje prve pesmi. V Varšavi je urejevala ženski list *Świt*, pisala povesti in novele ter literarne in umetniške sestavke. Od leta 1890. pa je potovala po vsej Evropi, živela večinoma na Francoskem, Laškem in Nemškem, pa tudi na našem jugu, v Opatiji in Gorici. Narod ji je bil hvaležen za besede in dela ljubezni ter ji je odvzel vsaj materialne skrbi, ko ji je daroval ob petindvajsetletnici njenega literarnega delovanja leta 1902. posestvo na Podkarpacju.

Konopnicka je nastopila v javnosti v dneh, ko so še krvaveli spomini na nesrečno leto 1863. in se je približeval pozitivizem v poljskem duševnem življenju svojemu koncu. V njenih prvih pesmih je še zvenela romantična struna, a vse je preveval pozitivizem s svojim navdušenjem za novodobne pridobitve in vede. In kar je izrazil Carducci v svoji „Odi Satanu“, je povedala tudi poljska poetka v svojih prvih dramatičnih fragmentih „Iz preteklosti“. Hipatija, Galilej sta ji simbola zmagujočega človeka in napredka. Napredek in altruizem je bilo geslo Konopnicke in to jo je privedlo h — kmetu, k priprostemu, trpečemu ljudstvu, ki ima enako dušo kakor meščan in gospod in iste pravice. Poprej je bil kmet v slovstvu samo marioneta, samo shema, brez mesa in krvi. Konopnicka pa se je zazrla v dušo vaškega ljudstva in našla v njej brezdane morje boleti in gorja. Zavedela se je krivic, ki jih dela temu delu človeštva

ostali del družbe, in je postala socijalna poetka, glasnica bednih in zatiranih, zroča na ta problem z modernega družabnega stališča.

„Zakaj prepad, ki brate nas deli
na gospodarje in tlačane,
kot ocean je, ki bregov mu ni,
in strašen kot odprte rane?“

In zastopnica bednih je izpovedala pred vsem svetom vso njih bol v tako divnem jeziku, kakršnega niso čuli Poljaki po smrti Słowackega. Njene pesmi so bile biseri, male zgodbe o strtih srcih in nadah onih pozabljenih, na katere se svet tako malokdaj ozre. Morda samo tedaj, kadar jih potrebuje. Koliko tragedije in žalosti in tožbe o krivični razdelitvi usode je v sledečih preprostih verzih:

„A ko šel je kralj na vojne,
trombe so igrale bojne,
trombe so igrale glasne
v zmago mu, v radosti jasne . . .

A ko šel je Stah na boje,
mečev plalo je blestenje,
njiv šumelo je zelenje
mu v nesrečo, v hrepenenje . . .

A leté na vojni krogle,
v smrt ljudje kot snopi grejo,
najhrabreje bijo kralji,
najgosteje kmetje mrejo..

Orli praporov šumijo,
križ nekje zaškriplje vaški,
Stah se s smrtno zgrudi rano,
zdrav kralj pride v domačijo.

Ko je jezdil v jasna vrata,
zarja mu je vzišla zlata,
zaigrali so zvonovi
čez daljave, nad bregovi.

Ko so kmetu grob kopali,
zašumel je les v daljavi,
zazvonili so mu zvončki,
liljni zvončki tam v dobravi . . .“

Povsod, kjer je bila beda in nesreča, je hodila Konopnicka in klicala človeštvu memento o onih zatiranih, ki jim je treba pomagati in jih dvigniti. V verzih in novelah je pripovedovala o življenju v kmečkih kočah in predmestnih, zaduhlih, delavskih stanovanjih, o trpljenju v tovarniškem dimu in mestnih suteranih. In njeno delo je bilo krik obupa.

A polagoma se je izpremenil njen pesimizem v himno ljubezni. Poetka se je dvignila do višjih višin in njena poezija je objela ne samo ljudstvo, ampak ves narod. In čim bolj se je čistila njena forma, tem bolj so se povzpenjale njene ideje. V Italiji se je naučila plastike in klasične umerjenosti ter izdala o tej deželi zbirko divnih pesmi, a svoje glavno delo je končala šele pred letom dni, epopejo „Pan Balcer“, o kateri je napisal v „Ljublj. Zvonu“ članek moj prijatelj Tad. St. Grabowski. To delo je sinteza njenega življenja in bo živelo s poljskim narodom do konca dni.

Lirizem, ki ga je polna Konopnickina poezija, mnogokrat preveč prevladuje; lahkota, s katero je ustvarjala, jo je včasih zape-ljala v gostobesednost, poezija se je radi tega včasih izpremenila v literaturo; a jedro njenega dela ima večne vrednosti v sebi, ker je bila res poetka in velik, čist duh.

In sedaj je ni več med živimi. Kako jo je njen narod umel, je pokazal pri njeni smrti in s sklepom, da jo pokoplje v Krakovu na Skalki ob strani Matejke, Siemiradzkega, Asnyka, Wyspiańskiego.

Njena poezija je bila živa do zadnjega diha, ni pojemala in ugasovala z leti kakor pri srednjih poetih, ampak se je dvigala vedno više in se izpopolnjevala. Zato pa tudi pomenja njeno ime narodu, ki mu je pela iz duše, tisočkrat več kakor imena poetov, zlasti ženskih, ki umirajo že davno pred svojo smrtjo. Njeno ime ne bo pozabljeno, ker je razumela svoj čas in je bila vedno v vrstah prvoborilcev za gesla svoje dobe. —

Konopnickina glavna dela so: Poezije, 8 zvezkov; Italia; Drobiazgi z teki podróžnej; Prometeusz i Syzyf; Głosy ciszy; Pan Balcer w Brazylii. Vrhutega še par zvezkov novel in opisov ter literarno-kritičnih spisov in prevodi iz Vrchlickega, Heineja, Hauptmanna, Ade Negri i. d.

